

ЗВІТ

Про результати акредитаційної експертизи освітньої програми

Заклад вищої освіти	Сумський державний університет
Освітня програма	32082 Медичне право
Рівень вищої освіти	Магістр
Спеціальність	081 Право

Цей звіт складений за наслідками акредитаційної експертизи згаданої вище освітньої програми, що проводилася Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Звіт є результатом роботи експертної групи. Його основним призначенням є систематизація отриманої інформації, її аналіз та безпосереднє оцінювання якості освітньої програми. Звіт призначений як безпосередньо для закладу вищої освіти, так і для широкої громадськості. Він є публічним документом та буде оприлюднений на сайтах Національного агентства і закладу вищої освіти. Він також є підставою для прийняття подальших рішень галузевою експертною радою та Національним агентством.

Детальніше про мету і порядок проведення акредитації можна дізнатися на вебсайті Національного агентства – <https://naqa.gov.ua/>

Використані скорочення:

ID - ідентифікатор

ВСП - відокремлений структурний підрозділ

ЄДЕБО - Єдина державна електронна база з питань освіти

ЄКТС - Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

ЗВО - заклад вищої освіти

ОП - освітня програма

Загальні відомості

1. Інформація про освітню програму

Назва ЗВО	Сумський державний університет
Назва ВСП ЗВО	не застосовується
ID освітньої програми в ЄДЕБО	32082
Назва ОП	Медичне право
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Спеціалізація (за наявності)	відсутня
Рівень вищої освіти	Магістр
Вид освітньої програми	Освітньо-професійна

2. Відомості про склад експертної групи та акредитаційну експертизу

Склад експертної групи	Улютіна Олена Анатоліївна, Федосєєв Костянтин Євгенович, Шаблистий Володимир Вікторович (керівник)
Залучений представник роботодавців	-
Дати візиту до ЗВО	28.10.2020 р. – 30.10.2020 р.

3. Посилання на документи, які підлягають оприлюдненню закладом вищої освіти на своєму вебсайті

Відомості про самооцінювання ОП	https://www.sumdu.edu.ua/images/content/general/accreditation/sumdu_master_medical-law_self-esteem.pdf
Програма візиту експертної групи	https://www.sumdu.edu.ua/images/content/general/accreditation/sumdu_master_medical-law_visit-program.pdf

4. Інформація про наявність у звіті інформації з обмеженим доступом

Звіт не містить інформацію з обмеженим доступом

I. Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації з підстав, не пов'язаних із відповідністю критеріям оцінювання якості освітньої програми:

відсутні

II. Резюме

Загальні враження про ОП, найголовніші висновки щодо відповідності Критеріям

Особливістю ОП «Медичне право» за другим (магістерським) рівнем є те, що тільки в СумДУ (жоден ЗВО такої ОП не має), крім підготовки магістрів права, здійснюється вузькопрофільна підготовка правників з медичного права, випускники якої будуть затребувані роботодавцями. Вцілому ця ОП відповідає місії та стратегії СумДУ. Результати акредитаційної експертизи засвідчили, що ОП «Медичне право» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти не має суттєвих недоліків за 1-9 критеріями. На думку експертної групи, підстав для відмови у акредитації немає. ОП «Медичне право» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти має перспективи для подальшої реалізації, розвитку та удосконалення за умови здійснення набору на неї, оскільки в СумДУ ця ОП є вже третьою за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 081 «Право», фактично створена внутрішня конкуренція між ОП, яку експертна група оцінила як позитивну практику внутрішніх систем забезпечення якості вищої освіти.

Підсумок сильних сторін програми та позитивних практик

ЕГ засвідчує максимальну відкритість ЗВО, його адміністрації, гаранта та НПП, де реалізується ОП. Має місце високий рівень професійного розвитку викладачів ОП, публікації у журналах, які індексуються у Scopus та Web of Science Core Collection є нормою, а не винятком, за кошти ЗВО окремі НПП пройшли стажування у компанії, що спеціалізується на медичному праві (ННІ Права має власний субрахунок, який в тому числі використовують для стимулювання професійного розвитку викладачів). Ознайомлення із матеріально-технічним забезпеченням (особливо «електронним університетом») та вивчення даних про кадрове забезпечення за цією ОП дає підстави стверджувати, що освітній процес забезпечений у повній мірі. Усі учасники освітнього процесу мають безоплатний доступ до інфраструктури та інформаційних ресурсів ЗВО та ННІ Права зокрема. Безпечне освітнє середовище забезпечується у повній мірі. Вся необхідна інформація є відкритою у вільному доступі на сайті СумДУ.

Підсумок слабких сторін програми та рекомендації з її удосконалення

ЕГ встановила, що змістовне наповнення силабусів окремих навчальних дисциплін (Сучасні проблеми кримінального права та процесу) або не у повній мірі відповідають магістерському рівню вищої освіти – «Тема 1 Вчення про кримінальне правопорушення та його склад. Види кримінальних правопорушень. Поняття та види кримінальних правопорушень...», або не співпадають із навчальним планом та ОП (Практика виробнича 1 та 2), у зв'язку із чим адміністрації ЗВО та директорату ННІ права СумДУ рекомендовано посилити контроль за формальним та змістовним наповненням навчально-методичного забезпечення на ОП «Медичне право». Встановлено, що на ОП існує необізнаність здобувачів із питань охорони праці (проведення інструктажів), із питань діяльності Комісії з етики (добросовісності) та управління конфліктами. Рекомендовано документально зафіксувати проведення інструктажів з охорони праці, правил протипожежної безпеки, довести існуючий в ЗВО механізм вирішення різних конфліктів. Також рекомендовано розробити порядок оскарження результатів контрольних заходів у випадку незгоди здобувача вищої освіти з оцінкою та внести відповідні зміни до Положення про організацію освітнього процесу (стосується будь-якого оцінювання).

III. Аналіз

У цьому розділі експертна група описує встановлені під час акредитаційної експертизи фактичні обставини, аналізує та оцінює їх, а також надає свої рекомендації щодо удосконалення ОП та діяльності за нею за окремими критеріями.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми:

1. Освітня програма має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти.

В ОП у якості мети зазначено, що вона розроблена відповідно до місії, стратегії університету та спрямована на здобуття студентами поглиблених теоретичних знань законодавства і судової практики в сфері охорони здоров'я, формування повного, цілісного і детального уявлення про правовий статус осіб - учасників відносин у сфері охорони здоров'я, їх права, обов'язки і законні інтереси, підготовку до практичної діяльності з надання кваліфікованої юридичної допомоги в сфері захисту прав і законних інтересів осіб - учасників відносин у сфері охорони здоров'я. Оцінюючи відповідність цьому підкритерію, ЕГ проаналізувала Стратегічний план розвитку СумДУ на 2020-2026

роки (затверджено на Конференції трудового колективу університету, протокол №7 від 24.01.2020 р.), в якій зазначено (с. 10 та с. 11), що Стратегія СумДУ покликана з позицій сьогодення та розуміння сильних і слабких сторін діяльності, можливостей та загроз визначити бачення й стратегічні пріоритети університету, що стимулюватимуть його успішність на національному та глобальному рівнях. Базовими постулатами візії та місії СумДУ є служіння суспільству, освітня діяльність, дослідження та соціокультурна місія. ЕГ дійшла висновку, що цілі ОП, відповідають місії та стратегії СумДУ. Особливістю ОП за спеціальністю 081 «Право» за другим рівнем вищої освіти є те, що тільки цей ЗВО готує фахівців у галузі медичного права, а тому ОП «Медичне право» є унікальною.

2. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб заінтересованих сторін.

ЕГ встановлено, що стейкхолдери залучаються до формування та перегляду цілей ОП, враховуються їх потреби і пропозиції. Так, підтвердженням залучення роботодавців є рецензії на ОП «Медичне право» Від В.О. Кібець (Державна судова адміністрація), В.І. Поцелуєв (головний лікар СЦЛ) та Є.Ю. Соболев як науковець. Разом з тим, ці рецензії без дат та жодних рекомендацій, що свідчить про певний формалізм. Під час зустрічі з роботодавцями це питання було уточнено та встановлено, що ПРН за ОП реально враховують їх побажання. Щодо академічного персоналу – встановлено, що в обговоренні проекту ОП 2019 року та оновленої 2020 року (після прийняття стандарту 17 серпня 2020 року) приймали участь не тільки НПП Інституту права, а й представники медичного інституту ЗВО (зустріч з академічним персоналом). Якщо на ОП 2019 року розроблені РПНД, то вже в ОП 2020 року розроблено силабуси, зміст більшості з яких відповідає встановленим вимогам (наприклад, в ОК «Сучасні проблеми кримінального права та процесу» змістовне наповнення окремих тем є відверто бакалаврського рівня). Зустрічі зі студентами та студентським самоврядуванням засвідчило, що здобувачі є активними учасниками в оновленні ОП та освітніх компонентів (керівники студентських самоврядних органів приймають участь в щотижневих засіданнях директорату ННІ Права, інформацію потім доводять до всіх студентів, зокрема щодо оновлення ОП «Медичне право»). Прослідковується гнучкість та зміна освітніх компонентів ОП 2019 та ОП 2020 років, навіть ПРН безпосередньо за ОП 2020 року стало 3 (суто з медичного права), в ОП 2019 року був тільки 1 ПРН, що свідчить про максимальне врахування побажань стейкхолдерів та вимог стандарту. ЕГ засвідчує, що ПРН в ОП 2019 року якісно трансформовано в ПРН ОП 2020 року, що свідчить про саме оновлену ОП, а не нову.

3. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм.

ОП розроблена з урахуванням загальнонаціонального, регіонального та галузевого аналізу тенденцій ринку праці в медичній галузі – медична реформа, що зараз триває. Перелік ОК у цілому узгоджується із цілями ОП, тенденціями розвитку спеціальності, особливостями Сумської області та потреби медичних закладів Сумщини у вузькопрофільних юристах. Так, в ОП враховано тенденцію ринку праці в сфері медичного права – в умовах пандемії питання правового забезпечення протидії COVID-19 стала топовою темою міждисциплінарних досліджень. Гарантом ОП було зазначено, що досвід вітчизняних ЗВО не було враховано під час формування ОП, оскільки таких програм не існує в Україні. Щодо врахування досвіду іноземних ЗВО, то тут ЕГ зауважує, що вказівка на досвід реалізації програм з медичного права російських ЗВО дисонує з візією та місією СумДУ в частині виховання справжніх патріотів Української держави. Гарант ОП таку ситуацію пояснив відсутністю аналогічних програм в Україні, хоча ЕГ встановила, що в Інституті права КНУ ім. Т.Г. Шевченка є кафедра службового та медичного права, проте ОП з медичного права відсутні, є відповідні магістерські спеціалізації «Право охорони здоров'я» <https://law.knu.ua/ua/osvitnia-prohrama-mahistr-pravo>).

4. Освітня програма дозволяє досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності). За відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти, програмні результати навчання повинні відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня.

ЕГ встановила, що оновлена ОП 2020 року відповідає стандарту вищої освіти другого рівня за спеціальністю 081 «Право». ОП 2019 року відповідає 8 рівню НРК, за винятком ПРН3 – вміти надавати консультації з питань, що входять до компетенції юриста, оскільки, на думку ЕГ, це є базовим навиком бакалавра права, кращі студенти надають консультації в юридичних клініках своїх ЗВО. В ОП 2020 року таких невідповідностей не виявлено, більш того, ПРН безпосередньо з медичного права стало три, в ОП 2019 року був лише один, що свідчить про якісне оновлення самої ОП, яка переглядається проте час на підготовку оновленої ОП 2020 року був мінімальним (стандарт з 17 серпня 2020 року, а ОП затверджена 28 серпня 2020 року).

Загальний аналіз щодо Критерію 1:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 1.

Відмінність від інших ОП в державі, яка визначається її унікальністю в тому, що ОП «Медичне право» здійснюється в Сумському регіоні, а потреба у вузькопрофільних юристах з медичного права в умовах пандемії буде лише зростати. ОП відображає тенденції розвитку спеціальності, враховує галузевий та регіональний контексти, зокрема, досвід аналогічних іноземних програм. ОП дозволяє забезпечити підготовку конкурентоспроможного фахівця в медичній галузі для сучасного ринку праці, що підтверджується різними фаховими освітніми компонентами в ОП.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 1.

Фактично не враховано позитивний вітчизняний досвід функціонування в Інституті права КНУ ім. Т.Г. Шевченка кафедри службового та медичного права, змісту дисциплін саме з медичного права. ЕГ не може оцінити вивчений досвід реалізації програм з медичного права в російських ЗВО як позитивний зарубіжний досвід з ідеологічних міркувань.

Рівень відповідності Критерію 1.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 1.

Всі підкритерії Критерію 1 характеризуються відповідністю. Наявні окремі недоліки щодо неврахування досвіду вітчизняних ОП та вказівка на досвід країни-агресора. У процесі спілкування виявлено позитивні тенденції щодо врахування цих недоліків. ОП є унікальною, враховує галузевий та регіональний контекст. ОП відповідає критерію 1 з недоліками, що не є суттєвими.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми:

1. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності).

Стандарт вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» другого (магістерського) рівня був відсутній у 2019 р., у зв'язку з чим ОП 2019 р. розроблялася відповідно до НРК – ЕГ встановлено, що лише один ПРН 3 за ОП 2019 року (вміти надавати консультації з питань, що входять до компетенції юриста) може відноситися до шостого рівня НРК, а не восьмого. Обсяг ОП та окремих освітніх компонентів (у кредитах ЄКТС) відповідає вимогам законодавства (90 кредитів ЄКТС всього, 25 кредитів ЄКТС або 27,7% відводиться на дисципліни за вибором здобувачів вищої освіти). Це підтверджується документами, наданими ЗВО: ОП 2019 та 2020 років, навчальними планами 2019 та 2020 років. Виробнича практика 1 та 2 включена до освітніх компонентів (30 кредитів). ЕГ встановила, що оновлена ОП 2020 року відповідає стандарту вищої освіти, а ОП 2019 року НРК, обидві ОП 2019 року є якісним продовженням ОП 2020 року.

2. Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, складають логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дозволяють досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання.

ЕГ встановила, що зміст ОП має чітку структуру, проте ОП «Медичне право» містить лише три вибіркові дисципліни «Правове регулювання системи охорони здоров'я в Україні», «Права та обов'язки медичних працівників», «Права та обов'язки пацієнта», з яких студенти обирають лише одну, а обов'язковими ОК під профіль ОП є дисципліни «Медичне право» та «Міжнародне медичне право». Вказані три вибіркові дисципліни мають якісно доповнювати ПРН, проте дві з них по факту залишаються на самостійне вивчення. ОП має чітку структуру у контексті загального виміру часу навчання (в програмі наявні три семестри, загальний термін навчання становить 1 рік, 4 місяці), а також змістовно (існує поділ освітніх компонентів на обов'язкові та вибіркові дисципліни). Також ОК «Сучасні цінності європейської інтеграції та міжнародного співтовариства (Contemporary values of European integration and International Commonwealth)» читається виключно англійською мовою. В ОП 2019 року іноземна мова була вибірковою дисципліною, а в ОП 2020 року такої дисципліни взагалі немає, що може містити ризики для ПРН 5 ОП – читання дисципліни виключно англійською мовою може призвести до неможливості забезпечення такого ПРН для іншомовних вступників. ЗВО свою позицію пояснив тим, що всі вступники є англомовними, проте ЕГ

рекомендує запровадити як мінімум вибірково дисципліну на кшталт «Іноземна мова професійного спрямування». У силабусі навчальної дисципліни «Сучасні проблеми державотворчих процесів та конституційного права» вказано, що студенти готують курсову роботу (30 год.) (що підтвердив викладач цієї дисципліни Сухонос В.В.), тоді як в навчальному плані 2020 року немає жодної інформації про курсові роботи та відповідний ОК не завантажений в матеріали акредитаційної справи. Рекомендовано цей технічний недолік усунути. Рекомендовано у силабусах навчальних дисциплін чітко прописувати ПРН з ОП, а не довільно. Змістове наповнення силабусів окремих навчальних дисциплін (Сучасні проблеми кримінального права та процесу) або не у повній мірі відповідають магістерському рівню вищої освіти – наприклад, «Тема 1 Вчення про кримінальне правопорушення та його склад. Види кримінальних правопорушень. Поняття та види кримінальних правопорушень...», або не співпадають із навчальним планом та ОП (Практика виробнича 1 та 2), у зв'язку із чим ЕГ рекомендує посилити контроль за формальним та змістовним наповненням навчально-методичного забезпечення на ОП «Медичне право».

3. Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеної для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною).

Зміст ОП цілком відповідає предметній області заявленої для неї спеціальності 081 «Право», оскільки головною метою ОП є підготовка фахівців в галузі медичного права. Зміст освітніх компонентів ОП також відповідає сучасним методам пізнання суспільних відносин у сфері охорони здоров'я. ОП можна вважати міждисциплінарною, оскільки її випускники можуть очолювати комунальні та приватні заклади охорони здоров'я. ОП 2020 року відповідає спеціальності 081 Право та спеціалізації медичне право, що підтверджується досить вдалими набором ОК на ОП.

4. Структура освітньої програми передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін у обсязі, передбаченому законодавством.

ЕГ встановила, що на ОП «Медичне право» 25 кредитів ЄКТС або 27,7% відводиться на дисципліни за вибором здобувачів вищої освіти, що повністю відповідає п.15 ст. 62 ЗУ «Про вищу освіту». Під час аналізу нормативних документів ЗВО, які регулюють організацію освітнього процесу і спілкуючись зі здобувачами, експертна група встановила, що здобувачі мають можливість вибору дисциплін. Перелік вибіркового дисциплін формується не тільки з цієї ОП, а існує загальноуніверситетський каталог вибіркового дисциплін <https://www.sumdu.edu.ua/uk/academic/organization-training/directory-sample-disciplines.html>. Більш того, на відкритій зустрічі один із студентів ОП «Правознавство» СумДУ повідомив, що він свідомо подавав заяву на вступ на ОП «Медичне право», проте після повідомлення про відсутність акредитації він перейшов на іншу ОП. Разом з тим, він висловився за бажання отримання знань з медичного права, у зв'язку із чим гаранту рекомендовано провести опитування всіх студентів, які подавали заяви на ОП «Медичне право», проте перейшли на інші, та, за потреби, забезпечити їм отримання знань з медичного права як варіант факультативно, що свідчитиме про дієве формування індивідуальної освітньої траєкторії. ЗВО з такою рекомендацією погодився. ЕГ встановлено, що ЗВО створює умови для індивідуального графіку навчання для студентів, які працевлаштовані і поєднують навчання з роботою (1 з 4 студентів денної форми навчання 2019 року набору).

5. Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дозволяє здобути компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності.

Практичну підготовку здобувачів вищої освіти включено до ОП як окремі ОК у формі виробничої практики 1 та 2, в обсязі по 4 кредити ЄКТС кожна (4 тижні протягом 4-го семестру кожна) – згідно з силабусами (blob:<https://office.naqa.gov.ua/fc3b97d6-ca00-4d59-9eff-fb14d1125802> та blob:<https://office.naqa.gov.ua/03538ba1-6d3a-4a75-b3e6-92dfb2b0266b>). Згідно з Навчальним планом та відомостями самооцінювання ОП, виробничі практики є обов'язковим ОК ОП у 1-му та 2-му семестрах обсягом 30 кредитів ЄКТС. Гарант ОП цю невідповідність пояснив технічною помилкою (на сайті ЗВО розміщено силабуси виробничих практик <https://agpfeb.law.sumdu.edu.ua/subjects/praktyka-vyrobnycha-pohlyblena/>). Спілкування зі студентами та роботодавцями засвідчило дієвість процедур практичної підготовки, під час проходження виробничої практик в медустановах студенти виконують ще й функції консультантів для всіх бажаних медичних працівників. На сайті ЗВО розміщено актуальну інформацію щодо можливостей практичної підготовки студентів, її організаційної та методичної підтримки (<https://law.sumdu.edu.ua/uk/pratsevlashtuvannya/>). Студенти мають можливість самостійно запропонувати місце проходження практичної підготовки, організація якої в умовах карантинних обмежень забезпечується на належному рівні через наявність лише 4-х студентів денної форми навчання, одна з яких за індивідуальним графіком та 3-х заочників, спілкування з якими підтвердило їх задоволеність практичною підготовкою.

6. Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills), що відповідають заявленим цілям.

ЕГ встановила, що зміст та структура ОП дає можливість здобуття та засвоєння соціальних навичок. Студенти ОП та керівники студентського самоврядування звертали увагу на доступність та простоту комунікації з викладачами та менеджментом ЗВО, а також на використання різноманітних форм проведення аудиторних занять, участь в профорієнтаційних заходах тощо. ОП дозволяє випускникам ЗВО набути різних соціальних навичок (soft skills), оскільки кожен студент, з яким спілкувалася ЕГ, вважає себе частиною спільноти СумДУ, розділяє його цінності.

7. Зміст освітньої програми урахує вимоги відповідного професійного стандарту (за наявності).

Професійний стандарт за спеціальністю 081 «Право» для другого (магістерського) рівня вищої освіти відсутній.

8. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) реалістично відбиває фактичне навантаження здобувачів, є відповідним для досягнення цілей та програмних результатів навчання.

ЕГ встановила, що обсяг ОП є чітким та становить 90 кредитів ЄКТС (повна відповідність стандарту), строк навчання 1 рік 4 місяці. Аналіз змісту компонентів ОП, проведений ЕГ, показав, що обсяг ОК (у кредитах ЄКТС) реалістично відбиває фактичне навантаження здобувачів та є відповідним для досягнення цілей та ПРН (співвідношення аудиторної до самостійної роботи складає 30%/70%). Достатність співвідношення обсягу ОП, окремих освітніх компонентів та фактичного навантаження здобувачів підтверджується самими здобувачами під час спілкування – переважаними себе не вважають, через карантинні обмеження більшість робіт виконується дистанційно, підтримкою викладачів задоволені.

9. У разі здійснення підготовки здобувачів вищої освіти за дуальною формою освіти структура освітньої програми та навчальний план узгоджені із завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти.

Дуальна форма освіти в закладі активно запроваджується, проте не на ОП «Медичне право». Окремі студенти денної форми навчання, на підставі Положення про порядок навчання студентів за індивідуальним графіком <https://normative.sumdu.edu.ua/?task=getfile&tmpl=component&id=56638150-7801-ea11-b7f1-001a4be6do4a&kind=1>, користуються можливістю навчатися та працювати одночасно. Адміністрація ЗВО запевнила, що дуальна форма освіти є одним із пріоритетів розвитку СумДУ.

Загальний аналіз щодо Критерію 2:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 2.

Зміст ОП відповідає предметній області заявленої для неї спеціальності 081 «Право» та спеціалізації медичне право.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 2.

Оскільки ОК «Сучасні цінності європейської інтеграції та міжнародного співтовариства (Contemporary values of European integration and International Commonwealth)» читається виключно англійською мовою, ЕГ рекомендує запровадити як мінімум вибірково дисципліну, яка б формувала правничі іншомовні компетентності (не тільки з англійської мови). Змістовне наповнення силабусів окремих навчальних дисциплін (Сучасні проблеми кримінального права та процесу) або не у повній мірі відповідають магістерському рівню вищої освіти, або не співпадають із навчальним планом та ОП (Практика виробнича 1 та 2), у зв'язку із чим ЕГ рекомендує посилити контроль за формальним та змістовним наповненням навчально-методичного забезпечення на ОП.

Рівень відповідності Критерію 2.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 2.

ОП узгоджена із якісними характеристиками критерію 2, наявні невідповідності у змісті силабусів та навчального плану є невеликими, що не суттєво впливають на позитивну оцінку, оскільки структура та зміст ОП цілком відповідають встановленим вимогам.

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання:

1. Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти.

Правила прийому на навчання за ОП є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень. Вони оприлюднені на офіційному веб-сайті СумДУ (URL: <http://vstup.sumdu.edu.ua/images/magistratura/magistr2020.pdf>), а також доводяться до відома абітурієнтів під час профорієнтації. Правила прийому до ЗВО розроблено відповідно до наказу МОН України «Про затвердження Умов прийому на навчання до ЗВО України в 2020 р.» від 11.10.2019 р. № 1285. При співбесіді зі студентами ЕГ встановлено, що вони розуміли Правила прийому на навчання за ОП «Медичне право» та відповідно до них вступали у 2019 році за результатами ЄВІ з іноземної мови, ЄФВВ з права та загальних навчальних правничих компетентностей (ЗНПК) (всього зараховано 7 осіб). У 2020 році на ОП надійшло більше 10 заяв на зарахування (<https://vstup.edbo.gov.ua/offer/707318/>), проте працівники приймальної комісії повідомили, що кожному вступнику під підпис повідомлялося про те, що ОП «Медичне право» є неакредитованою, і всі вступники обрали інші акредитовані магістерські ОП. Саме тому по факту набору на ОП 2020 року не було здійснено, хоча бажані були, проте це є швидше демонстрацією відкритості та прозорості ЗВО, ніж невеликом.

2. Правила прийому на навчання за освітньою програмою враховують особливості самої освітньої програми.

Правила прийому на навчання за ОП «Медичне право» враховують особливості вступу до ЗВО в Україні за спеціальністю 081 «Право». Для вступу на навчання приймаються особи, які успішно склали ЄВІ з іноземної мови, ЄФВВ з права та ЗНПК. Правилами прийому до СумДУ 2020 року не передбачено вступу за цією ОП здобувачами вищої освіти без правничого бакалаврату, оскільки цього вимагає магістерський правничий стандарт. Підготовка за ОП «Медичне право» здійснюється для студентів, які навчаються за державним замовленням (денна форма навчання), замовленням фізичних та юридичних осіб задля задоволення потреб в юристах з медичного права (як денна, так й заочна форма навчання). ЕГ було встановлено те, що в Додатку № 4.1 (сторінки 19 та 21) до Правил прийому до ЗВО на 2020 рік, ліцензований обсяг за даною ОП становить 45 осіб (30 денна та 15 заочна форма підготовки). ЕГ рекомендує активізувати профорієнтаційну роботу для того, щоби хоча би наполовину виконувати ліцензійні обсяги набору у 2021 році або клопотати перед МОН України про зменшення ліцензійного обсягу за ОП у випадку низького набору на ОП «Медичне право» в наступні роки.

3. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, що відповідають Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.), є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

В ЗВО визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти за ОП, отриманими в інших ЗВО, які передбачені Положенням про академічну мобільність здобувачів вищої освіти (<http://surl.li/ffmg>) та Положенням про організацію освітнього процесу в СумДУ (<http://surl.li/fezf>). Ці документи нормативно регулюють порядок визначення академічної різниці та перезарахування навчальних дисциплін для здобувачів вищої освіти усіх форм навчання, які переводяться з інших ЗВО. Порядок реалізації права на академічну мобільність визначаються програмами з академічної мобільності, яких в ЗВО діє близько 20-ти (<https://www.sumdu.edu.ua/uk/international/academic-mobility/program-akademic-mobili.html>). Під час співбесіди зі студентами, представником з академічної мобільності на відкритій та зустрічі ЕГ відзначено, що здобувачі вищої освіти проінформовані про реалізацію права на академічну мобільність, їм постійно надається актуальна інформація про можливості міжнародної мобільності. ЕГ встановила, що на ОП практика визнання результатів навчання, отриманих в інших ЗВО та в неформальній освіті, відсутня (набір 2019 року всього сім осіб, всі випускники бакалаврату СумДУ, 2020 – жодного).

4. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

В ЗВО наявне Положення про перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти СумДУ, отриманих у неформальній освіті, введеним в дію наказом ректора від 29.01.2020 р. № 0077-I (<http://surl.li/ffna>), в якому лаконічно (всього 6 сторінок разом із титульним аркушем), проте зрозуміло виписані всі процедури, є додатки із зразками необхідних документів. В ЗВО відсутня практика визнання результатів навчання в неформальній освіті

здобувачами вищої освіти, які навчаються за ОП «Медичне право» освітнього ступеня магістр спеціальності 081 «Право», проте процедура студентам відома.

Загальний аналіз щодо Критерію 3:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 3.

Правила прийому на навчання та інші нормативні документи ЗВО є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень, розміщені на офіційному інтернет-порталі, що дозволяє учасникам освітнього процесу безперешкодно ознайомлюватися з ними. СумДУ перед зарахуванням кожного майбутнього студента на ОП повідомляє про наявність чи відсутність акредитації ОП.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 3.

ЕГ рекомендує в подальшому активно сприяти визнанню результатів навчання, отриманих в неформальній освіті, оскільки в умовах пандемії студенти часто проходять різні онлайн курси, тоді як практика їх врахування відсутня.

Рівень відповідності Критерію 3.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 3.

За ОП наявні необхідні документи, які визначають Правила прийому, академічної мобільності, перезарахування кредитів, визнання неформальної освіти; відсутня практика визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті саме на цій ОП. ОП «Медичне право» повністю відповідає Критерію 3, недоліків не виявлено.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою:

1. Форми та методи навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи.

Студентоцентричний підхід та принципи академічної свободи під час реалізації ОП «Медичне право» вищої освіти та внутрішньоуніверситетської нормативної бази, з урахуванням передбачених чинним законодавством пільг для осіб, які поєднують роботу з навчанням (надання індивідуальних графіків навчання, продовження терміну сесії у зв'язку з поважними причинами). Основними видами занять є лекції, практичні та семінарські заняття, тренінги, консультації. Доказом цього є наведені наприкінці кожної робочої програми та НМК теми питань та тестів з кожної форми навчання. Відповідність методів навчання і викладання ПРН обґрунтовується у додатку (Матриця відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми). Наявність індивідуальних занять та консультацій здобувачі підтвердили на зустрічі, та повідомили про зручність та перевагу такої форми занять, оскільки зараз освітній процес відбувається в умовах пандемії, академічна група малочисельна та більшість студентів вже працюють за фахом. Також при огляді матеріально-технічної бази, ЕГ встановила наявність комп'ютерних класів та лекційних аудиторій із сучасним технічним обладнанням, які використовуються в навчальному процесі за ОП, а це дає можливість НПП застосовувати інформаційно-комп'ютерні технології та проводити лекції-візуалізації (передавання інформації перетвореної технічними засобами на візуальну форму), лекції-конференції та інтерактивні лекції (одна лекційна аудиторія обладнана інтерактивною дошкою), що максимально враховує індивідуальний підхід до студента. За інформацією, наданою викладачами та здобувачами, перед початком вивчення кожної дисципліни надається інформація щодо форм і методів навчання, які залежать від цілей, мети, компетентностей та результатів навчання для цих дисциплін. Здобувачі освіти зазначили, що під час виконання наукової складової мають можливість обирати теми курсових, а також магістерських досліджень. Як правило, курсова робота є основою для написання магістерського дослідження. Крім того, в межах ОП здобувачі беруть участь та займають призові місця у конференціях та інших наукових заходах, які організуються СумДУ та іншими ЗВО, публікують результати досліджень. На високому рівні організовано інформаційну підтримку та дистанційне навчання на ОП «Медичне право», усі навчальні матеріали розміщені в системі електронного навчання Umix, OCW, LecturED, Examenarium, також здобувачі мають доступ через електронні особисті кабінети до інформаційної бібліотечної системи. Існують відкриті електронні навчальні ресурси СумДУ <https://elearning.sumdu.edu.ua/> та електронний інституційний репозитарій університету <https://essuir.sumdu.edu.ua/>. Регулярно опитуються здобувачі вищої освіти за допомогою різноманітних форм

анкетування, яке організовує та супроводжує Центр забезпечення якості вищої освіти. Під час спілкування зі здобувачами було встановлено, що викладачі використовують різноманітні методи та форми навчання.

2. Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих освітніх компонентів (у формі силабуса або в інший подібний спосіб).

Інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання наявна в ОП яка розміщена на сайті СумДУ у відкритому доступі <https://op.sumdu.edu.ua/#/programm/1527>. В робочих програмах навчальних дисциплін та силабусах визначаються порядок та критерії оцінювання освітніх компонентів. За інформацією, викладачів та здобувачів вищої освіти, на першому занятті, перед початком вивчення кожної дисципліни до відома здобувачів доводиться інформація щодо форм і методів навчання, поточного та підсумкового контролю, вимоги до написання курсових робіт шляхом розміщення навчально-методичних матеріалів у відкритому електронному ресурсі <https://ocw.sumdu.edu.ua>. Вибірковий аналіз силабусів освітніх компонентів <https://agpfeb.law.sumdu.edu.ua/subjects/medychne-pravo/> свідчить про те, що вони містять загальну інформацію про дисципліну, мету та зміст, методи навчання, очікувані результати навчання, компетентності, програмні результати, структуру та тематичний план дисципліни, види навчальної діяльності, самостійну роботу студентів та методи і критерії оцінювання. За свідченням фокус групи здобувачів, кожен студент має доступ до навчально-методичних матеріалів та силабусів у електронному особистому кабінеті.

3. Заклад вищої освіти забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми.

ЕГ встановила, що , що студенти беруть активну участь у наукових конференціях, семінарах та інших заходах, які передбачають проведення наукових досліджень. На офіційному сайті у відкритому доступі наявна інформація про студентську науку та наукові здобутки здобувачів <https://www.sumdu.edu.ua/uk/science/student-science.html>. Щороку на базі ЗВО проводяться науково-практичні конференції на актуальну тематику, що дає можливість апробації власних наукових досягнень здобувачам освіти. Під науковим керівництвом к.ю.н. Новицької М.М. магістр 2-го року навчання Анна Кожушко підготувала та опублікувала наукову статтю за темою магістерського дослідження. Таким чином, при реалізації ОП забезпечується поєднання навчання та досліджень.

4. Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники (далі – викладачі) оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі.

Положення про освітні програми вищої освіти СумДУ <https://normative.sumdu.edu.ua/?task=getfile&tmpl=component&id=00e9ba12-a107-ea11-9ad5-001a4be6d04a&kind=1> регламентує порядок розробки, затвердження, відкриття, оприлюднення, реалізації та закриття освітніх програм. Під час спілкування з НПП, представниками роботодавців та здобувачами освіти з'ясовано, що моніторинг якості та потреба у вдосконаленні ОП встановлюються шляхом анкетування вищезгаданих стейкхолдерів освітнього процесу. Експертною групою під час зустрічі з роботодавцями встановлено, що гарантом програми ведеться постійний моніторинг потреб ринку праці, на сайті кафедри вказана адреса поштової скриньки та розроблена онлайн-форма, заповнивши яку роботодавці, представники ринку праці та випускники можуть прийняти участь в обговоренні проекту ОП. Щорічно організовуються засідання ради роботодавців за підсумками яких, вдосконалюється ОП відповідно до рекомендацій стейкхолдерів. У зв'язку з прийняттям стандарту вищої освіти за магістерським рівнем, освітня програма «Медичне право» у 2020 була оновлена відповідно до стандарту. Оновлення відобразилось у відповідних структурних елементах ОП (навчальному плані, матрицях, програмних результатах навчання, робочих програмах навчальних дисциплін, програмах практик і т.п.). НПП, які забезпечують викладання дисциплін на ОП «Медичне право» мають значний досвід наукової та практичної роботи, що проявляється не тільки в наукових публікаціях, а й у співпраці з різними підприємствами. Новицька М.М., яка забезпечує викладання дисципліни «Медичне право» є практикуючим адвокатом, це дозволяє їй удосконалювати зміст своєї дисципліни з врахуванням сучасного практичного досвіду, має наукові здобутки у наукометричних базах даних Scopus та у 2019 році пройшла міжнародне стажування. Викладачі, задіяні на ОП, мають досвід участі в програмах академічної мобільності з метою підвищення кваліфікації: короткострокове стажування у Варненському вільному університеті ім. Чорноризя Храбра, Болгарія (2018-2019 – гарант по освітній програмі Гаруст Ю.В.), стажування у Вищому Семінаріумі, Польща (2019 – Ільченко О.В.). Також до викладання певних модулів дисциплін, залучаються фахівців з медичної галузі. НПП кафедри приймають активну участь у багатьох наукових та практичних заходах, що дає можливість впровадження отриманого досвіду в навчальний процес. Аналіз методичного забезпечення підтвердив зміни у змісті курсу та використання нових сучасних практик.

5. Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти.

Інтеграція в міжнародний освітній простір відповідає засадам, викладеним у Стратегії та місії СумДУ яка розміщена на офіційному сайті <https://sumdu.edu.ua/uk/about-sumdu/gen-info/misiia-viziia-stratehiia.html>. Значною мірою інтернаціоналізація діяльності на ОП пов'язана із глобалізацією наукових досліджень, які здійснюють НПП в контексті своєї наукової діяльності. Так, СумДУ надає консультативну підтримку НПП, які здійснюють публікації в міжнародних наукових журналах, що індексуються в наукометричних базах Scopus і WoS. Так Новицька М.М., яка забезпечує викладання дисципліни «Медичне право», має наукові здобутки у наукометричних базах даних Scopus, Самойленко Є. А. має досвід організації та проведення міжнародних наукових конференцій, круглих столів та публікації в зарубіжних виданнях. Також університет надає НПП фінансове забезпечення для проходження міжнародного стажування. Викладачі, задіяні на ОП, мають досвід участі в програмах академічної мобільності з метою підвищення кваліфікації: короткострокове стажування у Варненському вільному університеті ім. Чорнориця Храбра, Болгарія (2018-2019 – гарант по освітній програмі Гарус Ю.В.), стажування у Вищому Семінаріумі, Польща (2019 – Ільченко О.В.), міжнародне стажування у Державному закладі «Мінський науково-практичний центр хірургії, трансплантації та гематології» м. Мінськ (Новицька М.М.). Аналізуючи сайт випускової кафедри ЕГ встановила наявність інформації щодо інтернаціоналізації: <https://agpfeb.law.sumdu.edu.ua/uk/about-department/international-activities/>. Також на зустрічі гарант програми Гарус Ю.В. надав інформацію про подані проекти за ОП: у 2019 р. було подано проект Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Якісна медична освіта – здорова українська нація», у 2020 р. сумісно з університетом Ondokuz Mayıs, ННІ Права отримав фінансування на читання лекцій та стажування викладачів в рамках програми Європейської комісії Еразмус+КА1. Здобувачі і НПП мають доступ до міжнародних інформаційних ресурсів через бібліотеку СумДУ (<https://library.sumdu.edu.ua/uk/>), що підтверджується бесідами у різних фокус-групах. Для сприяння розвитку міжнародного співробітництва у сфері освіти та науки діє структурний підрозділ СумДУ – управління міжнародного співробітництва, який має розгалужену структуру, на сьогодні в університеті виконується біля 50 міжнародних грантових проектів. Здобувачі обізнані про існування програм міжнародної академічної мобільності <https://www.sumdu.edu.ua/uk/international/academic-mobility/program-akademik-mobili.html> та можливість вивчати англійську, французьку та німецьку мови у Лінгвістичному навчально-методичному центрі, що функціонує на базі факультету іноземної філології та соціальних комунікацій.

Загальний аналіз щодо Критерію 4:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 4.

Освітній процес відбувається з використанням різноманітних форм та методів навчання та викладання, що вирізняються потужною практичною складовою та сприяють досягненню програмних результатів навчання. У ході освітнього процесу за даною ОП використовуються такі форми навчання: навчальні заняття, практична підготовка, самостійна робота, контрольні заходи. Основними видами занять є лекції, практичні та семінарські заняття, тренінги, консультації. Відповідність методів навчання і викладання ПРН обґрунтовується у додатку (Матриця відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми). Наявність індивідуальних занять та консультацій здобувачі підтвердили на зустрічі з фокус-групою. На високому рівні організовано інформаційну підтримку та дистанційне навчання, усі навчальні матеріали (робочі навчальні програми, силабуси, методичні матеріали, лекції та інші матеріали) розміщені в системі електронного навчання Umix, OCW, LecturED, Examaparium, що є систематизованим та зручним у використанні ресурсом, як для НПП так і для здобувачів освіти. Викладачі, задіяні на ОП, мають досвід участі в програмах академічної мобільності з метою підвищення кваліфікації як в національних так і в іноземних ЗВО та наукових установах. Оновлення змісту освітніх компонентів забезпечується шляхом: урахування пропозицій стейкхолдерів, передусім, представників ринку праці; урахування законодавчих документів; стандартів, рекомендацій і дослідницьких матеріалів міжнародних організацій; постійного аналізу нових наукових результатів, що публікуються у фахових виданнях, у т.ч. виданнях, що входять до баз Scopus та WoS, монографіях, посібниках, що надалі використовуються для оновлення змісту освітніх компонентів. Здобувачі вищої освіти за активно долучаються до обговорення змін щодо вдосконалення ОП, за допомогою анкетування та опитування. На зустрічі зі здобувачами та керівниками структурних підрозділів було встановлено, що студенти можуть впливати на покращення ОП, шляхом організації їх опитування, щодо вдосконалення ОП та задоволеність навчанням на ОП, рівень компетентності НПП та доступність викладання. Опитування проводиться щосеместрово, через анкетування в особистому електронному кабінеті. Анкетування організовує та супроводжує Центр забезпечення якості вищої освіти, усі опитування є анонімними, а результати проведених анкетувань висвітлюються на сайті та враховуються при подальшому вдосконаленні ОП.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 4.

Посилити рівень міжнародної академічної мобільності, участь здобувачів освіти та НПП у міжнародних конференціях та спільних публікаціях.

Рівень відповідності Критерію 4.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 4.

ОП «Медичне право» відповідає критерію 4. Форми і методи навчання відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та дозволяють врахувати потреби та інтереси здобувачів вищої освіти. Професорсько-викладацький склад демонструє потужний науковий та практичний потенціал, який має серйозну проєкцію на освітній процес. Здобувачі вищої освіти активно долучаються до обговорення змін щодо вдосконалення ОП.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність:

1. Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дозволяють встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компоненту та/або освітньої програми в цілому, а також оприлюднюються заздалегідь.

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в СумДУ передбачає проведення заходів вхідного, поточного, відстроченого (контроль залишкових знань, вмінь та інших програмних результатів навчання) та підсумкового контролю. Форми та строки контрольних заходів, критерії оцінювання здобувачів освіти, регламентуються Положенням про організацію освітнього процесу в СумДУ <https://normative.sumdu.edu.ua/?task=getfile&tmpl=component&id=d8ae04b7-0a39-e611-b47a-001a4be6d04a&kind=1>. В умовах дистанційного навчання здійснення поточного та семестрового контролю результатів навчання здобувачів (у т.ч. екзаменів, захисту курсових робіт (проєктів), звітів про проходження практики) використовується платформа MiX (<https://mix.sumdu.edu.ua>). Інформація про форми контрольних заходів здобувачів вищої освіти міститься на сайтах кафедр в розрізі дисциплін та оновлена станом на початку навчального року. Організації ні та методичні засади проведення підсумкового контролю з атестації здобувачів вищої освіти визначаються «Положенням про порядок створення та організації роботи екзаменаційних комісій СумДУ з підсумкової атестації здобувачів вищої освіти». Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів у межах окремої дисципліни визначаються робочою програмою або силабусом, доводяться до їх відома на першому занятті та оприлюднюються на сайті. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти під час проведення контрольних заходів за денною формою навчання здійснюється за модульно-рейтинговою системою та за 100-бальною шкалою. Організація модульно-рейтингової системи побудована на розподілі навчального матеріалу з дисциплін в усіх їх складових на модулі, систематичному поточному оцінюванні результатів навчання з них та накопиченні відповідних рейтингових балів. Спількування зі здобувачами освіти засвідчило, що форми контрольних заходів, в цілому, є чітко сформульованими та зрозумілими, доводяться до їх відома вчасно та оприлюднюються заздалегідь, а наявні критерії дозволяють досягнути запланованих результатів навчання.

2. Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності).

Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 081 «Право» галузі знань 08 «Право» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, був затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 17.08.2020 № 1053. За наданими документами на запит експертної групи, ОП «Медичне право» (<https://office.naq.gov.ua/b138b52e-55f1-4f96-8046-a973b32008e0>), що проходить акредитацію була затверджена до введення в дію даного стандарту, а саме 22.05.2019 р. передбачає атестацію у формі кваліфікаційної роботи магістра. Разом з тим на сайті кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки розміщена оновлена ОП (<https://op.sumdu.edu.ua/#/programm/1527>), в якій вказана атестація у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту у порядку, визначеному КМУ, що відповідає вимогам затвердженого Стандарту. Оскільки, порядок складання ЄДКІ не затверджений та МОН у 2020 р. буде проведено лише пілотний проєкт складання ЄДКІ для обраних ЗВО, для вступників 2019 року за ОП перебачено атестацію у формі кваліфікаційної роботи магістра. На сайті ННІ права розміщені Методичні вказівки щодо написання магістерських робіт (<https://law.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/metodichni-vkazivki-shhodo-napisannya-oformlennya-ta-zahistu-kvalifikacijno%D1%97-roboti-magistra.pdf>).

3. Визначено чіткі і зрозумілі правила проведення контрольних заходів, що є доступними для усіх учасників освітнього процесу, забезпечують об'єктивність екзаменаторів, зокрема включають процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, визначають порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Контрольні заходи є необхідним елементом зворотного зв'язку у процесі навчання. Процедура проведення контрольних заходів у СумДУ регулюється розділом 7 (7.2) Положення про організацію освітнього процесу <http://surl.li/fezf>, що регламентує проведення вхідного, поточного, відстроченого та підсумкового контролю.

Терміни проведення контрольних заходів зазначені у графіку освітнього процесу. Зі слів здобувачів, на першому занятті з дисципліни кожний НПП надає роз'яснення щодо вимог і процедури контрольних заходів та критеріїв оцінювання, строки проведення підсумкових контрольних заходів повідомляються через електронний розклад, а усі зауваження щодо дотримання процедури проведення контрольних заходів можна відкрито висловити в ході систематичних опитувань через електронний індивідуальний кабінет. Представники органів студентського самоврядування ННІ права повідомили, що вони щорічно проводять конференцію «Навчальний процес очима студентів», яка узагальнює пропозиції здобувачів щодо чіткості та зрозумілості критеріїв оцінювання. На зустрічі з НПП експертною групою було з'ясовано, що об'єктивність викладачів при проведенні екзаменів забезпечується проведенням лише наявністю чітких та зрозумілих критеріїв оцінювання знань, письмових екзаменів або тестових процедур. Основною процедурою запобігання конфлікту інтересів відповідно до наказу ректора «Про заходи щодо запобігання корупції» (<http://surl.li/ffbd>) є усунення від прийняття рішень та вчинення дій в умовах реального конфлікту інтересів. На сайті кафедри присутнє віконце «конфліктна ситуація», що дає можливість повідомити про конфліктну ситуацію та сприяє її вирішенню. На ОП «Медичне право» випадків врегулювання конфлікту інтересів та випадків оскарження результатів контрольних заходів не було. Зазначені вище процедури сприяють усуненню конфлікту інтересів та забезпечують об'єктивність екзаменаторів. У відомостях про самооцінювання ОП вказано, ЗВО урегулюють порядок оскарження результатів проведення контрольних заходів наступним чином: апеляція може подаватися у разі непогодження з оцінкою модульної або семестрової атестації; за фактом заяви створюється комісія за головування директора інституту, члени якої вивчають обставини скарги та визначають, чи були порушення при проведенні атестації. У разі встановлення порушень, що вплинули на результати оцінювання, оцінка може змінюватись за рішенням апеляційної комісії. Експертною групою було встановлено, що у Положенні про організацію освітнього процесу в СумДУ міститься лише процедура розгляду звернень здобувачів вищої освіти щодо оцінювання результатів навчання (п.п.7.7.), але відсутній порядок оскарження результатів контрольних заходів у випадку незгоди здобувача з оцінкою. Загалом, здобувачі позитивно оцінили об'єктивність екзаменаторів, продемонстрували поінформованість щодо процедур повторного проходження контрольних заходів та зазначили про відсутність випадків конфліктних ситуацій.

4. У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політика, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, що послідовно дотримуються всіма учасниками освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність (насамперед через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності.

У реєстрі нормативної бази системи управління якістю діяльності СумДУ (<http://surl.li/ffpb>) наявний комплекс документів, що визначає основні засади академічної доброчесності (розділ 2). Політика та стандарти дотримання академічної доброчесності визначені Кодексом академічної доброчесності, процедури дотримання академічної доброчесності – Положенням про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин (<http://surl.li/ffat>), Методичною інструкцією щодо перевірки академічних текстів на наявність текстових запозичень (<http://surl.li/ffcp>), та іншими документами. При зустрічі з керівниками структурних підрозділів було встановлено, що для організації системної роботи з напрямку академічної доброчесності в університеті створено Групу сприяння академічній доброчесності, діяльність якої регламентується відповідним Положенням. Усі опитані здобувачі освіти запевнили, що повідомлені та знають про необхідність дотримання правил академічної доброчесності, ознайомлені з політикою, стандартами та процедурою дотримання академічної доброчесності. Експертною групою встановлено, що перевірка всіх видів робіт на наявність ознак академічного плагіату обов'язково передусім всім іншим процедурам розгляду. Для перевірки робіт університет використовує системи «Unicheck» та «StrikePlagiarism», технічним адміністратором яких виступає бібліотека. Банк кваліфікаційних робіт формується в університетському репозитарії (<https://essuir.sumdu.edu.ua/>). Основними інструментами популяризації та впровадження принципів дотримання академічної доброчесності в освітню діяльність в університеті є інформаційно-консультативне супроводження здобувачів, через вебсайт «Академічна доброчесність», лекції та тренінги для усіх учасників освітнього процесу, запровадження курсу «Основи академічного письма» та «Основи інформаційної грамотності». Перелік основних порушень доброчесності визначений Кодексом академічної доброчесності <http://surl.li/ffbb>. Виявлення порушень академічної доброчесності здобувачами здійснюється передусім викладачами і керівниками кваліфікаційних робіт. Відповідальність за дотримання академічної доброчесності під час освітньої діяльності покладається на здобувачів та співробітників СумДУ. При реалізації ОП «Медичне право» випадків порушення академічної доброчесності виявлено не було.

Загальний аналіз щодо Критерію 5:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 5.

Нормативні документи СумДУ чітко регламентують форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти. Правила щодо видів, форм, методів та порядку проведення контрольних заходів є регламентованими, зрозумілими та проводяться за докладно прописаними процедурами, і є доступними для всіх учасників освітнього процесу. У ЗВО визначена чітка політика академічної доброчесності та нормативна база університету включає цілий комплекс документів, присвячених системі забезпечення академічної доброчесності. Політика та стандарти дотримання академічної доброчесності визначені Кодексом академічної доброчесності, також здійснюється впровадження технологічних рішень для перевірки унікальності студентських робіт («Unicheck»). Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність через проведення відповідних навчальних та наукових заходів.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 5.

Під час спілкування з НПП, здобувачами вищої освіти та гарантом програми, було встановлено, що у ЗВО відсутній документ який регулює порядок оскарження результатів будь-яких форм оцінювання. У зв'язку з цим, експертна група зазначає, що ЗВО необхідно врегулювати коло таких питань шляхом прийняття відповідного документу, що є однією із вимог стандартів якості в Європейському просторі вищої освіти. (можливо прийняття Положення про порядок оскарження результатів оцінювання студентів).

Рівень відповідності Критерію 5.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 5.

Форми контрольних заходів та критерії оцінювання навчання здобувачів вищої освіти оприлюднюються заздалегідь та є чіткими, правила проведення контрольних заходів зрозумілі і доступні для всіх учасників освітнього процесу та дають можливість встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компонента та ОП загалом. У ЗВО діє політика дотримання академічної доброчесності, визначені процедури і стандарти для всіх учасників освітнього процесу. Відсутнє нормативне регулювання процедури оскарження результатів будь-якого оцінювання студентів. ОП «Медичне право» відповідає критерію 5 з недоліком, що не є суттєвим.

Критерій 6. Людські ресурси:

1. Академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання.

Аналіз інформації кадрового складу щодо академічної та професійної кваліфікації викладачів здійснений на підставі даних у Відомостях самооцінювання ОП. Також додаткова інформація була отримана під час зустрічі з гарантом програми та НПП і на сайті випускової кафедри наявна детальна інформація про викладачів, які забезпечують навчальний процес за ОП. В цілому академічна та професійна кваліфікація викладачів, забезпечує досягнення визначених ОП цілей та програмних результатів. НПП які задіяні на ОП «Медичне право» працюють в університеті за основним місцем, мають повну вищу освіту відповідної кваліфікацію за спеціальністю «Правознавство» та науковий ступінь к.ю.н. Викладачі, які захистили дисертаційні дослідження за спорідненою спеціальністю, мають вчене звання по відповідній кафедрі, або їх кваліфікація підтверджена наявністю наукових публікацій за напрямом дисциплін навчального плану. Водночас Ільченко О.В. (захисений за спеціальністю 12.00.07-адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право) забезпечує викладання дисципліни «Сучасні проблеми кримінального права та процесу», вчене звання отримав по кафедрі кримінально-правових дисциплін та судочинства і має наукові публікації за напрямом дисципліни). Професійна кваліфікація викладачів забезпечується проходження стажувань, за відповідністю профілю ОП, але на жаль не всі НПП мають підвищення кваліфікації за профілем ОП, більшість стосується підвищення рівня педагогічної майстерності. Викладачі кафедри є науковими керівниками по написанню здобувачами вищої освіти магістерських досліджень, забезпечуючи таким чином академічну свободу та індивідуальну освітню траєкторію розвитку. Аналіз наданих документів про наукових керівників магістерських робіт дає підстави стверджувати відповідність академічної та професійної кваліфікації викладачів формату тих дисциплін, які вони забезпечують на ОП.

2. Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дозволяють забезпечити необхідний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації освітньої програми.

За наданою інформацією начальника відділу кадрів, порядок проведення конкурсного відбору при заміщенні вакантних посад науково-педагогічних працівників СумДУ та укладання з ними трудових договорів (контрактів) передбачає додаткові вимоги до претендентів, які полягають у наданні інформаційної довідки щодо відповідності професійно-кваліфікаційним вимогам, наукової та професійної активності. Показники, визначені довідкою є підставою для визначення терміну контракту, хотілося б відзначити, що в СумДУ мінімальний строк укладання трудового договору складає 1 календарний рік. Прозорість проведення конкурсного відбору забезпечується чіткою формалізацією вимог до претендентів та регламентацією самого процесу, що супроводжується публікацією інформації на сайті університету. Групою експертів під час зустрічі з НПП було встановлено, що викладачі своєчасно отримують інформація щодо наявності вакантних посад та обізнані з процедурою конкурсного добору на ці посади.

3. Заклад вищої освіти залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу.

Залучення роботодавців до організації освітнього процесу ОП відбувається переважно шляхом їх участі у роботі екзаменаційних комісій з атестації здобувачів. На зустрічі з представниками ради роботодавців експертною групою було з'ясовано, що стейкхолдери постійно залучаються до розробки та оновлення ОП та програм наукових досліджень, приймають участь в обговоренні формування компетентнісної моделі фахівця з урахуванням потреб ринку праці, пропозиції окремих роботодавців були враховані при оновленні ОП у 2020 році відповідно до затвердженого Стандарту. Гарант програми надав інформацію щодо діючих угод про проходження виробничої практики здобувачами та проінформував про подання у 2020 році до Фонду національних досліджень, спільного проекту «Розробка договору про надання медичних послуг між пацієнтом та лікарем первинної ланки медичної допомоги», кафедри та клініки «Сумська клініка лазерної медицини». Також СумДУ щорічно проводить інформаційний захід «День кар'єри» спрямований на ознайомлення здобувачів зі шляхами професійного зростання та кар'єрними можливостями, інформація розміщується на головному сайті університету <http://surl.li/fsty>.

4. Заклад вищої освіти залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців.

Під час зустрічі зі здобувачами 2019 року вступу, експертної група, на жаль не отримала інформації про залучення роботодавців до навчального процесу (проведення лекційних, семінарських, факультативних занять). Гарант програми проінформував, що в оновленій ОП передбачено забезпечення викладання окремих модулів дисципліни представниками роботодавців та практикуючих фахівців (Новицька М.М., яка викладає дисципліну «Медичне право» є практикуючим адвокатом, також до викладання даної дисципліни залучений фахівець кафедри сімейної медицини Жаркова А.В., яка є практикуючим лікарем, аналіз відомостей про самооцінювання підтвердив даний факт. (на ОП 2020 р. немає здобувачів).

5. Заклад вищої освіти сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями.

Професійний розвиток викладачів забезпечується здебільшого шляхом підвищення кваліфікації та стажування, також стимулювання НПП забезпечується через врахування отримання сертифікатів професійної майстерності міжнародних центрів сертифікації та підвищення кваліфікації міжнародного рівня у рейтингу структурних підрозділів <http://surl.li/ffci>. експертною групою було встановлено, що практичний досвід роботи за профілем ОП враховується при визначенні терміну контракту і рейтингу викладачів в конкурсі «Кращі науково-педагогічні працівники» (у кожного НПП в особистому електронному кабінеті відображено місце викладача в загальному рейтингу). Центр розвитку кадрового потенціалу (ЦРКП) <http://surl.li/fznn> організовує навчання викладачів на понад 30-ти програмах підвищення кваліфікації, спрямованих на розвиток ключових викладацьких компетентностей, умінь використовувати сучасні освітні онлайн-інструменти, організовувати командну роботу, у т.ч. віддаленому режимі. Викладачі випускової кафедри, які забезпечують навчальний процес за ОП пройшли спеціальний курс з юридичного супроводу ринку фармацевтики і медицини «MEDICAL LAWYER» відповідно до договору укладеного з Business consulting academy.

6. Заклад вищої освіти стимулює розвиток викладацької майстерності.

Під час співбесіди з НПП та керівниками структурних підрозділів на фокус-групі експертною групою було відзначено, що керівництво навчального закладу активно стимулює розвиток викладацької майстерності. НПП, які проявляють професійну майстерність та мають наукові здобутки, преміюються відповідно до їх особистого вкладу за результатами роботи та відзначаються почесними нагородами, мають можливість кар'єрного росту та ін. СумДУ має ліцензію на підвищення кваліфікації науково-педагогічних, педагогічних працівників за програмами з інноваційної педагогічної діяльності і програмами з електронних засобів та дистанційних технологій навчання. Також експертною комісією було з'ясовано, що підвищення кваліфікації НПП в інших установах та організаціях, можуть фінансуватися за рахунок коштів ННІ права. Центр розвитку кадрового потенціалу постійно організовує ряд короткострокових програм, семінарів, тренінгів спрямованих на підвищення викладацької майстерності НПП, зокрема програми «Основи викладацької роботи в університеті», «Ораторське мистецтво», «Дистанційні технології навчання у СумДУ», «Керівництво науковою роботою студента/аспіранта». Для НПП передбачено ряд інших конкурсів, інформація про проведення яких розміщується на головному сайті, проведення таких конкурсів дає можливість активізації діяльності викладачів щодо забезпечення якості вищої освіти.

Загальний аналіз щодо Критерію 6:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 6.

Академічна та професійна кваліфікація викладачів, забезпечує досягнення визначених ОП цілей та програмних результатів. Прозорість проведення конкурсного відбору забезпечується чіткою формалізацією вимог до претендентів та регламентацією самого процесу. Окремі викладачі, задіяні на ОП «Медичне право», мають досвід практичної діяльності. Чітка система організації підвищення кваліфікацій та стажування НПП. Позитивною практикою є система заохочень НПП, яка сприяє підвищенню викладацької майстерності.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 6.

Необхідно систематично залучати до аудиторних занять професіоналів-практиків та представників ради роботодавців. Збільшити кількість наукових публікацій за профілем дисципліни для НПП, які не є фахівцями в певній галузі, або враховувати професійну кваліфікацію викладача при розподілі навчального навантаження за ОП.

Рівень відповідності Критерію 6.

Рівень B

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 6.

В цілому академічна та професійна кваліфікація викладачів, забезпечує досягнення визначених ОП цілей та програмних результатів. Процедура конкурсного добору викладачів є чіткою та прозорою. Пропозиції роботодавців враховуються при формуванні ОП, залучаються до програм наукових досліджень та здійснюються спільні наукові проекти, але немає залучення до освітнього процесу (проведення аудиторних занять). Загалом ОП «Медичне право» відповідає критерію 6 з недоліком, що не є суттєвим.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси:

1. Фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми забезпечують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання.

Освітній процес за відповідною ОП цілком забезпечений матеріально-технічними ресурсами. Студентське містечко містить зони відпочинку, їдальні, спортивну залу, центр психологічної підтримки. Навчальні корпуси перебувають в задовільному стані (виконано ремонт), забезпечене їх функціонування впродовж усього опалювального сезону, наявні накидні пандуси, корпуси забезпечені охороною з числа штатних працівників, наявні лекційні та комп'ютерні аудиторії, які забезпечені необхідним програмним забезпеченням. Для проведення дистанційного навчання наявні акустичні системи, веб-камери та інше необхідне обладнання. Особливістю технічного забезпечення освітнього процесу є існування електронних навчальних ресурсів (<https://bit.ly/3oTt3Ea>) та корпоративної пошти. Студенти мають безперешкодний доступ до усіх зазначених об'єктів. Навчально-методичне забезпечення за ОП представлено силабуами, методичними рекомендаціями, підручниками, іншою навчальною літературою. В поточному році закуплено друковану літературу, але повного забезпечення друкованою літературою на сьогодні немає. Крім того, студенти мають доступ до бібліотеки (<https://bit.ly/324jNVQ>), її електронного каталогу (<https://bit.ly/3jRgozQ>) та репозитарію університету (містить не лише університетські роботи (внутрішня база), а й посилання чи документи з відкритих баз, репозитаріїв (зовнішня база)). Наявні в університеті ресурси цілком забезпечують формування у здобувачів навичок передбачених у ОП за кожною із дисциплін. Силабуси є нововведенням для зазначеної ОП, а тому здобувачі 2019 року набору ними не користуються. В той же час є неузгодженість між силабусами завантаженими в систему та розміщеними на сайті, так силабуси з практики передбачають 2 практики по 4 тижні по 8 кредитів, а на сайті та у ОП 2 практики по 15 кредитів та на 8 тижнів. Крім цього під час зустрічі із НПП Самойленко Є.А. заявив, що в силабусі з його дисципліни Contemporary Values of Integration and International Commonwealth до переліку основної літератури включено англomовні джерела, однак в силабусі, що завантажено, це не зазначено. Таким чином рекомендуємо більш ретельно ставитися до підготовки силабусів всіх ОК на предмет їх формального та змістовного наповнення.

2. Заклад вищої освіти забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, необхідних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми.

Усі здобувачі вищої освіти та викладачі мають безперешкодний доступ до інфраструктури університету та інформаційних ресурсів, зокрема доступ до останніх здійснюється через систему електронних навчальних ресурсів, обліковий запис у яких має кожен студент та викладач університету. Під час зустрічі зі здобувачами, вони повідомили, що дійсно користуються спортивною залом, іншими інфраструктурними об'єктами, центром психологічної підтримки та бібліотекою, студентське самоврядування кожного факультету/інституту забезпечено власним приміщенням для своєї діяльності.

3. Освітнє середовище є безпечним для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою, та дозволяє задовольнити їхні потреби та інтереси.

Університет приділяє увагу питанням створення безпечного освітнього середовища, однак під час зустрічі зі здобувачами освіти вони повідомили, що не пам'ятають про проходження інструктажів з охорони праці. Університет, відповідно до п.4.1.2 Колективного договору (<https://bit.ly/34TNWsL>), організовує та оплачує навчання та витрати на перевірку знань з питань охорони праці та пожежної безпеки, спеціальне навчання та витрати на перевірку знань відповідних нормативно-правових актів з охорони праці осіб. Разом із тим безпечність освітнього середовища забезпечена діяльністю відповідних служб університету (відділ охорони праці та пожежної безпеки, адміністративно-господарча частина, відділ охорони, комплекс громадського харчування, психологічна служба та ін.). Під час огляду матеріально-технічної бази було встановлено, що аудиторний фонд, корпуси, санітарні кімнати в доброму стані та пристосовані до потреб студентства та викладачів. Здобувачі освіти та представники студентського самоврядування висловили своє задоволення освітнім середовищем та повідомили, що у разі необхідності можуть отримувати допомогу, в тому числі психологічну. Крім того керівниця Лабораторії виміру якості вищої освіти повідомила, що зусиллями лабораторії можуть проводити опитування, які пов'язані із забезпеченістю освітнього середовища, його безпечністю, однак здобувачі за данною ОП не повідомили, що брали участь в таких опитуваннях.

4. Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою.

Освітня підтримка здійснюється викладачами під час аудиторних занять, особистих консультацій, позааудиторного спілкування за допомогою корпоративної пошти, платформи Zoom, соціальних мереж. Здобувачі освіти за цією ОП висловлювали крайнє задоволення від освітньої підтримки, яку вони отримують під час навчання. Організаційну підтримку здійснює куратор групи з числа викладачів, який надає організаційну підтримку щодо діяльності структур університету; для організаційної допомоги першокурсникам до них приставляються студкуратори (студенти старших курсів), які розповідають про особливості функціонування університету та допомагають адаптуватися до нових умов; студентська директори (керівниця ОСС інституту) є членом деканату та присутня на їх щотижневих засіданнях, таким чином вона надає організаційну допомогу усім студентам, такі функції виконують і інші представники ОСС університету. Інформаційну підтримку забезпечено функціонуванням сайту університету (<https://bit.ly/2GooHlV>), сайту інституту (<https://bit.ly/2TMwtfH>), сайту кафедри (<https://bit.ly/329Wqu8>), каналами органів студентського самоврядування у соціальних мережах (<https://bit.ly/2I5kzKY>), діяльністю старост груп. Консультативну підтримку забезпечують викладачі через платформу Zoom та електронні системи університету, органи студентського самоврядування, старости академічних груп. Соціальну підтримку здійснюють ОСС, відповідні підрозділи університету (профспілкова організація, центр психологічної підтримки та ін.)

5. Заклад вищої освіти створює достатні умови для реалізації права на освіту особами з особливими освітніми потребами, що навчаються за освітньою програмою.

На даній ОП особи з особливими освітніми потребами навчання не здійснюють. Разом із тим університет працює над створенням інклюзивного середовища та забезпечення реалізації права на освіту особами з особливими освітніми потребами. В корпусі, де проходить навчання, наявний дзвінок виклику охорону для надання допомоги людям з інвалідністю, крім цього охоронець за необхідності може встановити накидний пандус та надати необхідну допомогу. Однак в корпусі не встановлено ліфти, відповідної розмітки на підлозі, відсутні таблички зі шрифтом Брайля. Під час зустрічі перший проректор зазначив, що нові корпуси повністю забезпечуються відповідними заходами, однак наявний корпус збудовано у милому столітті, тому університет зараз працює в напрямку встановлення відповідних засобів, крім цього у разі навчання особи з особливими освітніми потребами навчальний відділ формує розклад з урахуванням доступності кожного корпусу, що дозволяє повною мірою реалізувати право на освіту для людей з особливими освітніми потребами. Сильною стороною є можливість дистанційного навчання для осіб, які не можуть відвідувати заклад вищої освіти, що передбачене Положенням про організацію дистанційного навчання у СумДУ (<https://bit.ly/3oPrd9r>), Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у СумДУ (<https://bit.ly/388XUII>), Положення про організацію інклюзивного навчання здобувачів вищої освіти в СумДУ (<https://bit.ly/3jWjJxo>). Працює центр психологічної підтримки.

6. Існує чітка і зрозуміла політика і процедури вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних з сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), яка є доступною для усіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримується під час реалізації освітньої програми.

Під час інтерв'ювання здобувачів освіти було з'ясовано, що за відповідною ОП конфліктних ситуацій не виникало. Питання врегулювання конфліктних ситуацій закріплено у Положенні про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у СумДУ (<https://bit.ly/3oO26DT>), а вирішення конфліктних ситуацій, в тому числі пов'язаних із сексуальними домаганнями, дискримінацією та корупцією, між здобувачами, усіма категоріями співробітників та іншими особами здійснюється Комісією з етики (доброчесності) та управління конфліктами, яка діє на постійній основі. Також на сайті кафедри (<https://bit.ly/329Wqu8>) є окремий ярлик «Конфліктна ситуація» де можна повідомити про наявність конфлікту. Проте здобувачі освіти та представники органів студентського самоврядування не обізнані про порядок вирішення конфліктних ситуацій, а у випадку їх виникнення вони, за потреби, звертаються до представників студентського самоврядування, адміністрації факультету/інституту, кураторів, викладачів.

Загальний аналіз щодо Критерію 7:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 7.

Сильною стороною університету є потужна матеріально-технічна база (відремонтовані приміщення, комп'ютерні аудиторії, аудиторії із мультимедійним обладнанням), велика кількість інфраструктурних об'єктів, постійне оновлення навчально-методичної бази, зокрема робота бібліотеки по наповненню «зовнішньої» бази даних репозитарію. Важливою особливістю є наявність в університеті електронних навчальних ресурсів, які забезпечують повне функціонування університету в режимі онлайн, забезпечують доступність та легкість в комунікації, отриманні нових навичок, компетентності. Облаштованість кожного корпусу пандусами та охороною в поєднанні із постійним покращенням інклюзивної навчальних корпусів, можливість дистанційного здобуття світи є перспективним напрямом роботи.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 7.

Слабкими сторонами є, по перше, необізнаність студентів із питань охорони праці (проведення інструктажів), також необізнаність із питань діяльності Комісії з етики (доброчесності) та управління конфліктами та порядку вирішення конфліктів в тому числі пов'язаних із сексуальними домаганнями, дискримінацією та корупцією. Рекомендуємо провести роботу по інформуванню студентів щодо охорони праці, із проведенням за необхідності повторних інструктажів, вирішення конфліктів. Враховуючі потужну систему опитувань, вважаємо доречним провести опитування серед здобувачів та НПП на предмет зручності використання існуючої системи вирішення конфліктних ситуацій та на основі цих даних проводити покращення механізмів та систем вирішення конфліктів. Крім цього силабуси ОК містять технічні помилки, невідповідності ОП (кількість кредитів практики) та містять інформацію відмінну від тієї, яку закладав викладач, тому рекомендуємо більш ретельно ставитися до підготовки силабусів всіх ОК на предмет їх формального та змістовного наповнення

Рівень відповідності Критерію 7.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 7.

ОП загалом відповідає критерію 7, оскільки університет має потужну матеріально-технічну базу та навчально-методичне забезпечення, наявні системи та процедури забезпечення безпеки, комфортності та інклюзивності освітнього середовища для учасників освітнього процесу, однак наявні незначні недоліки у виді низької поінформованості здобувачів.

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми:

1. Заклад вищої освіти послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми.

Процедура розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми врегульовано Положенням про освітні програми вищої освіти СумДУ (<https://bit.ly/2TNGMjB>). Розробка ОП здійснюється за ініціативою керівництва університету, інституту / факультету та / або ініціативної групи НПП і науковців, обов'язковим етапами є проведення обговорень, консультацій із роботодавцями, студентами, опублікування проекту на сайті університету, представлення програми на Радах забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти інституту/факультету та університету. Моніторинг ОП здійснюється щорічно з урахуванням думки стейкхолдерів, працевлаштування випускників, зіставлення позицій університету у різних рейтингах. Останнє оновлення здійснювалось у серпні 2020 року через прийняття стандарту вищу освіти (рішення вченої ради, протокол від 28 серпня 2020р. № 1). Не дивлячись на короткий строк для проведення змін до обговорення залучались роботодавці як під час засідання РПП (директор приватної медичної клініки, к.м.н. Мелеховець Ю.В.) так і студенти (студентка другого року навчання Кожушко А.В.). Зазначене підтвердилось під час зустрічі зі здобувачами та роботодавцями. Крім того роботодавці зазначили, що під час проведення змін до ОП гарант звертався до них за консультацією, вони надавали пропозиції через відповідний розділ на сайті кафедри. Пропозиції роботодавців щодо практичної підготовки, покращення освітнього процесу було враховано в повному обсязі.

2. Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми.

Під час зустрічі зі здобувачами вони повідомили, що їх замученість до перегляду освітньої програми реалізується через 1) проведення опитувань у особистих кабінетах щодо якості освітнього процесу, щодо задоволеності освітньою програмою, 2) висловлення побажань, пропозицій, зауважень безпосередньо викладачам, гаранту та адміністрації інституту, 3) діяльність органів студентського самоврядування. Представники ОСС, як зазначили вони під час зустрічі, входять до складу Рад забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти інституту/факультету та університету (<https://bit.ly/365kT4Q>), через які обов'язково проходять усі освітні програми. До складу відповідних рад чи органів студентського самоврядування студенти за даною ОП не входять, однак нарікань на неврахування їх думки чи не залученості до відповідних процедур з боку здобувачів немає. Студентка 2 курсу Кожушко А.В. була залучена до перегляду ОП у 2020 році та запропонувала доповнити програму компонентами щодо прав та обов'язків пацієнтів, що було враховано та додано ПРН 20, які забезпечені наразі дисциплінами Медичне право та Міжнародне медичне право, до змісту яких було внесено відповідні зміни, додано відповідні вибіркові дисципліни.

3. Роботодавці безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери.

До процедури перегляду освітньої програми залучаються роботодавці, які є представниками міських лікарень, підприємств, державних органів та органів місцевого самоврядування. Під час останнього оновлення ОП до РПП залучались представники роботодавців, а саме директор приватної медичної клініки, к.м.н. Мелеховець Ю.В., що підтверджено відповідним протоколом РПП від 21.08.2020. Крім цього роботодавці можуть залишити свої пропозиції на сайті кафедри, де є пункт «пропозиції до навчального процесу» (<https://bit.ly/362yFFy>). Під час зустрічі із роботодавцями вони зазначали, що активно користуються зазначеним сервісом та надають свої пропозиції, які враховуються при оновленні програм. Так під час зустрічі та на відповідному розділі сайту кафедри Оксана Мелеховець, керівник ТОВ «Сумська клініка лазерної медицини» просила врахувати необхідність набуття знань з питань організації, ліцензування та діяльності медичного закладу, що було враховано та внесено відповідні зміни до структури дисципліни «Медичне право» (додано тему 5 Правовий статус закладу охорони здоров'я). Бурбика В., голова Сумської районної державної адміністрації просив включити до навчального плану за ОП проходження практики виробничої на підприємствах різної форми власності, що відобразилось в ОП у вигляді збільшення годин та зміни змісту виробничої практики №2. За результатами практики роботодавці, переважно в телефонній розмові, надають гаранту інформацію про рівень підготовки здобувачів, їх професійні компетентності.

4. Існує практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітньої програми.

За даною ОП не має випускників. Разом із тим університет реалізує комплексний підхід до збирання, аналізу та врахування інформації про кар'єрний шлях випускників. Зокрема централізований збір зазначеної інформації здійснюється навчальним відділом з практики та інтеграційних зв'язків з замовниками кадрів, Студентським центром сприяння працевлаштуванню студентів і випускників (). Також відповідні функції здійснюють випускові кафедри, а зазначена інформація обов'язково враховується при перегляді ОП (п.6.3.1 Положення про освітні програми вищої освіти СумДУ (<https://bit.ly/2TNGMjB>)).

5. Система забезпечення якості закладу вищої освіти забезпечує вчасне реагування на виявлені недоліки в освітній програмі та/або освітній діяльності з реалізації освітньої програми.

Система якості СумДУ має різні органи та інструменти для забезпечення якості та реакції та виявленні недоліки. Зокрема Рада з із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, яка діє як на університетському рівні, так і на рівні інституту/факультету. Повноваження відповідних рад зазначені у п.4.1. про Положення про Раду із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти СумДУ (<https://bit.ly/365kT4Q>), які можна звести до проведення опитування, інформування, розгляду ОП, розроблення проектів локальних НПА та інші дії спрямовані на підвищення якості освітнього процесу. Обов'язковими членами відповідних рад є представники ОСС, які можуть впливати на покращення якості освітнього процесу. Здобувачі проводять оцінювання у своїх особистих кабінетах після закінчення вивчення дисципліни, об'єктом якого є якість освітньої діяльності при вивченні навчальних дисциплін, що врегульовано відповідним положенням (<https://bit.ly/34UhhDt>). Питання для анкетування постійно оновлюються на основі думки здобувачів. Щорічно проводиться конкурс «Кращий викладач очима студентів» (<https://bit.ly/367CysW>), за підсумками якого формується рейтинг НПП, які можуть не лише побачити місце в рейтингу, але й прочитати анонімні коментарі про якість викладання. Ще одним способом забезпечення якості є проведення щорічних конференцій «Навчальний процес очима студентів» та зустрічі з ректором у форматі «Віч-на-віч», результати останньої формалізуються у наказі ректора.

6. Результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема, зауваження та пропозиції, сформульовані під час попередніх акредитацій), беруться до уваги під час перегляду освітньої програми.

У 2019/2020 навчальному році було здійснено акредитаційну експертизу освітньої програми «Інтелектуальна власність» спеціальність 081 Право, другого (магістерського) рівня, за результатами якого було надано наступні рекомендації: 1. звернути увагу на створення моделі повноцінної дуальної освіти та запровадження інноваційних форм занять із залученням практиків; 2. введення в межах окремих компонентів блоків присвячених академічній доброчесності та навичкам академічного письма; 3. Рекомендовано ознайомити студентів з процедурою вирішення конфліктних ситуацій. Зазначені пропозиції були в певній мірі враховані, зокрема: 1. Перший проректор під час зустрічі зазначив, що наразі триває робота зі створення положення та системи дуальної освіти в університеті. Щодо практиків, то за ОП до занять залучаються не лише практикуючі адвокати (Новицька М.М., Грибачова І.П., Миргород-Карпова В.В.), а й працівники медичних установ (Жаркова А.В.); 2. Під час зустрічі зі здобувачами, вони повідомили, що в межах курсу «Методологія наукових досліджень» вони розглядали певні аспекти академічної доброчесності та академічного письма, крім цього на початку кожного курсу викладачі знайомлять з основними вимогами та принципами здобувачів; 3. Студенти все ще не мають достатньої інформації про процедури врегулювання конфліктів.

7. В академічній спільноті закладу вищої освіти сформована культура якості, яка сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою.

Для визначення сформованості культури якості ЕГ було проаналізовано: Положення про організацію освітнього процесу в СумДУ (<https://bit.ly/34VoT8C>), Систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти СумДУ (<https://bit.ly/361K5cx>), Положення про Раду із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти СумДУ (<https://bit.ly/365kT4Q>), Положення про організацію оцінювання здобувачами вищої освіти якості освітньої діяльності при вивченні навчальних дисциплін у СумДУ (<https://bit.ly/34UhhDt>), Положення про Центр забезпечення якості вищої освіти СумДУ (<https://bit.ly/327G59l>), Кодекс академічної доброчесності СумДУ (<https://bit.ly/389xBSQ>), Положенні про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у СумДУ (<https://bit.ly/3oO26DT>), Положення про групу сприяння академічній доброчесності (<https://bit.ly/2TRWEBx>), Положення про перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти СумДУ, отриманих у неформальній освіті (<https://bit.ly/34YcXDo>), наказ ректора «Про заходи щодо запобігання корупції» від 19.03.2018 №0215-І (<https://bit.ly/34Tudtl>). Опитування здобувачів, гаранта, викладачів, представників ОСС, представників сервісних структурних підрозділів ЗВО показали, що у СумДУ сформована культура якості, що існує на високому рівні для успішного провадження освітнього процесу.

Загальний аналіз щодо Критерію 8:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 8.

Сильними сторонами університету за критерієм 8 є, по перше, проведення регулярних опитувань студентів та пропагування культури якості, як результат в опитуванні по університету у середньому бере участь 60% здобувачів, що є доказом існування дієвого інструменту комунікації та виявлення проблем у освітньому процесі. Особливої уваги заслуговує залучення роботодавців за даною ОП до її перегляду, участі в освітньому процесі. Під час зустрічі із роботодавцями та с=здобувачами було засвідчено існування потужної синергії між роботодавцями та гарантом, НПП щодо подальшого розвитку ОП. Позитивною практикою є постійне та широке залучення до процесу забезпечення якості самих студентів як особисто (врахування думки при перегляду ОП, отримання усних коментарів) так і через органи студентського самоврядування (участь в засіданнях деканату, Радах із забезпечення якості і т.п.). Все це є підтвердженням існування якісної та надійної комунікації зі здобувачами та роботодавцями як основними стейкхолдерами за ОП.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 8.

Суттєвих недоліків за даним критерієм не виявлено, однак до несуттєвих недоліків слід віднести часткове неврахування закладом вищої освіти рекомендацій попередніх акредитацій (питання інформування здобувачів про механізми вирішення конфліктних ситуацій), у зв'язку із чим ЕГ рекомендує посилити інформування.

Рівень відповідності Критерію 8.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 8.

ООП загалом відповідає критерію 8, оскільки університет має системи забезпечення якості, освітнє середовище насичене культурою якості, а до перегляду ОП залучаються усі стейкхолдери.

Критерій 9. Прозорість та публічність:

1. Визначені чіткі і зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Правила і процедури, що регулюють права та обов'язки усіх учасників освітнього процесу розміщено на сайті в розділі «Реєстр основної нормативної бази системи управління якістю діяльності СумДУ», а саме: Положення про організацію освітнього процесу в СумДУ (<https://bit.ly/34VoT8C>), Кодекс академічної доброчесності СумДУ (<https://bit.ly/389xBSQ>), Кодекс корпоративної культури СумДУ (<https://bit.ly/2HULbPu>), Статутом СумДУ (<https://bit.ly/3koZsH8>), Колективний договір (<https://bit.ly/34TNWsL>), Правила внутрішнього розпорядку СумДУ (<https://bit.ly/2TRlkKD>), Кодекс академічної доброчесності СумДУ (<https://bit.ly/389xBSQ>), Положенні про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у СумДУ (<https://bit.ly/3oO26DT>), наказ ректора «Про заходи щодо запобігання корупції» від 19.03.2018 №0215-І (<https://bit.ly/34Tudtl>), Посадовими інструкціями (<https://bit.ly/31zv9RG>) та іншими документами розміщеними у відповідному розділі. Під час спілкування зі здобувачами вони підтвердили, що сайт є доступним, а інформація про їх права та обов'язки є зрозумілою.

2. Заклад вищої освіти не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті відповідний проект з метою отримання зауважень та пропозиції заінтересованих сторін.

Відповідно до Положення про освітні програми вищої освіти (<https://bit.ly/2TNGMjB>) проекти освітніх програм розміщуються на веб-каталозі освітніх програм (<https://bit.ly/2GrkPng>) зі статусом «проект для обговорення». Усі зацікавлені сторони можуть ознайомитись із проектом та подавати свої пропозиції на пошту info@job.sumdu.edu.ua, або заповнивши відповідну форму опитування (<https://bit.ly/3jYкупJ>). Наразі освітня програма пройшла процес обговорення та міститься на сайті зі статусом «верифікована», отримати доступ до веб-сторінки із проектом після закінчення процедури неможливо.

3. Заклад вищої освіти своєчасно оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства.

Освітня програма розміщена на сайті університету в каталозі ОП (<https://bit.ly/3mPDJUт>). Доступ до неї мають усі стейкхолдери, які можуть залишити свій відгук, пропозицію чи побажання направивши їх на електронну адресу info@job.sumdu.edu.ua, або заповнивши відповідну форму опитування (<https://bit.ly/3jYкупJ>). В розділі наявна інформація про ОП: загальна інформація, мета ОП, характеристика, придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання, викладання та оцінювання, програмні компетентності, програмні результати навчання, ресурсне забезпечення, академічна мобільність, перелік освітніх компонентів, кадрове забезпечення, матеріально-технічне забезпечення.

Загальний аналіз щодо Критерію 9:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 9.

В університеті наявні чіткі та зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, які розміщені на веб-сайті, який містить повну інформацію необхідну для якісного навчання та забезпечення освітнього процесу.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 9.

Недоліки за даним критерієм не виявлено, однак рекомендуємо університету продовжити роботу по зменшенню сайтів структурних підрозділів задля полегшення використання інформації.

Рівень відповідності Критерію 9.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 9.

Загалом програма відповідає критерію 9 із незначними недоліками, оскільки сайт університету містить усю необхідну інформацію

Критерій 10. Навчання через дослідження:

1. Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів (ад'юнктів) і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності у закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю.

не застосовується

2. Наукова діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напрямові досліджень наукових керівників.

не застосовується

3. Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення і апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквиумів, доступ до використання лабораторій, обладнання тощо).

не застосовується

4. Заклад вищої освіти забезпечує можливості для долучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проектах тощо.

не застосовується

5. Існує практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проектах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються.

не застосовується

6. Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у науковій діяльності наукових керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для виключення можливості здійснення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності.

не застосовується

Загальний аналіз щодо Критерію 10:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 10.

не застосовується

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 10.

не застосовується

Рівень відповідності Критерію 10.

не застосовується

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 10.

не застосовується

IV. Інші спостереження

У цьому розділі експертна група може викласти інші спостереження, пов'язані із освітньою програмою, освітньою діяльністю за цією програмою або процедурою проведення акредитації.

дані відсутні

V. Підсумки

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації ОП, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми, **відсутні**.

За результатами акредитаційної експертизи експертна група вважає, що освітня програма відповідає Критеріям за наступними рівнями відповідності:

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми	B
Критерій 2 . Структура та зміст освітньої програми	B
Критерій 3 . Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання	B

Критерій 4 . Навчання і викладання за освітньою програмою	B
Критерій 5 . Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність	B
Критерій 6 . Людські ресурси	B
Критерій 7 . Освітнє середовище та матеріальні ресурси	B
Критерій 8 . Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми	B
Критерій 9 . Прозорість та публічність	B
Критерій 10 . Навчання через дослідження	<i>не застосовується</i>

За результатами акредитаційної експертизи рішенням експертної групи є **акредитація**.

Додатки до звіту:

Відсутні

Шляхом підписання цього звіту ми стверджуємо, що провели акредитаційну експертизу у повній відповідності із Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, та інших актів законодавства, а також здійснювали свої функції добросовісно, неупереджено і доброчесно.

Документ підписаний кваліфікованими електронними підписами.

Керівник експертної групи

Шаблистий Володимир Вікторович

Члени експертної групи

Улютіна Олена Анатоліївна

Федосєєв Костянтин Євгенович